

Danuta Mastalska

Pierwszy w Polsce "Leksykon duchowości katolickiej"

Salvatoris Mater 4/2, 339-341

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Pierwszy w Polsce *Leksykon duchowości katolickiej*

Polska teologia odnotowała w obecnym roku wydarzenie bez precedensu: wydanie *Leksykonu duchowości katolickiej**. Wyjątkowość tego faktu podkreśla w Słowie wstępnym ks. abp Stanisław Nowak. Wspomina również o trudnościach, na jakie w przeszłości napotykała teologia duchowości, która pozostawała u nas w powijakach i dopiero lata osiemdziesiąte i dziewięćdziesiąte XX wieku zaczęły jej sprzyjać i pozwoliły wyodrębnić się jej u nas jako samodzielnej dyscyplinie (dotychczas była wykładana w ramach innych nauk teologicznych). Jej rozwój zawdzięczamy teologom studiującym za granicą, jak też na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, Akademii Teologii Katolickiej, Papieskiej Akademii Teologicznej, jak i na Wydziałach Papieskich. *Leksykon* jest owocem ich studiów i pracy: pracowało nad nim 87 teologów pod kierownictwem ks. dra hab. Marka Chmielewskiego, przygotowując 433 hasła. Ks. Arcybiskup podkreśla: *Należą się więc gratulacje autorom poszczególnych opracowań i chwała pomysłodawcom oraz redaktorom tego obszernego dzieła* (s. 6). Zaznacza też, że ten pierwszy w Polsce *Leksykon* pojawił się w pierwszym roku nowego millennium i łączy ten fakt ze znanym zdaniem, że rozpoczynające się stulecie albo będzie czasem pogłębionej duchowości albo w ogóle go nie będzie. *Leksykon* spełnia także oczekiwania Jana Pawła II wyrażone w *Novo millennio ineunte*, dotyczące potrzeby pogłębienia życia chrześcijańskiego. Ks. Arcybiskup wskazuje również na adresatów *Leksykonu*, stwierdzając że *może [on] pomóc rzeszy teologów, duszpasterzy, kierowników duchownych w seminariach, mistrzów i mistrzyń życia duchowego, animatorów różnych ruchów odnowy życia chrześcijańskiego i stowarzyszeń – w prowadzeniu wiernych do świętości* (s. 6).

Ks. Marek Chmielewski we *Wprowadzeniu* wychodzi od nakreślenia powszechnej dziś tendencji w świecie ujawniającej zwiększone zainteresowanie pogłębieniem duchowym: obok narastającej laicyzacji, powiększa się głód duchowy. Potrzeba ta kieruje jednych do poszukiwań w Kościele, innych do sekt. Ks. Chmielewski przypo-

---

* *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. CHMIELEWSKI, Wyd. „M”, Lublin-Kraków 2002, ss. 988.

mina wskazanie Ojca Świętego, że troska o prowadzenie wiernych do świętości winna znajdować się w centrum programów duszpasterskiej aktywności Kościoła.

Stąd też Sekcja Duchowości Teologów Polskich (która działa przy Radzie Naukowej Episkopatu Polski) chce służyć teologicznemu pogłębieniu duchowości katolickiej. Czyni to od 20 lat przez pracę w ośrodkach naukowych, publikacje oraz formację w seminariach. Najnowszym owocem zaś jest właśnie przedstawiany tu *Leksykon*. Następnie ks. Redaktor opisuje dzieje powstania syntezy duchowości katolickiej opracowanej w *Leksykonie*. Wspomina m.in. o pracach przygotowawczych i trudnościach związanych z tak wielkim przedsięwzięciem. Główny ciężar pracy spoczywał na pracownikach Instytutu Teologii Duchowości KUL. Do wartości opracowania należy położenie akcentu na polski wkład w teologię duchowości, czego nie można znaleźć w zachodnich opracowaniach – ponadto, przed wejściem do Unii warto poznać własną tożsamość. Jednakże *wyakcentowanie polskiego wkładu w duchowość katolicką i teologię duchowości nie byłoby możliwe, gdyby zabrakło pilnej troski o obiektywne ukazanie doktryny w tej dziedzinie* (s. 12). Ks. Chmielewski zaznacza również, że teologia duchowości jest dziedziną tak rozległą, iż nie jest możliwe jej wyczerpujące opracowanie (nawet dla największych słowników). Więcej miejsca poświęcono kwestiom dotychczas mało znanym, w tym nowym zjawiskom i trendom współczesności, z którymi także wiąże się teologia duchowości (np. ekologia, globalizacja, polityka, odpowiedzialność za świat w dobie postmodernizmu i in.). Głównym założeniem w opracowywaniu haseł było osadzenie ich na fundamencie Objawienia i nauczania Kościoła.

Ks. Redaktor wyznaje ze szczerością, odnośnie do przedstawionego opracowania, że: *Z pewnością jak każde ludzkie dzieło nie jest doskonałe, tym bardziej, że stanowi pionierski krok w polskiej teologii, a zarazem jest wciąż jedną z niewielu encyklopedycznych syntez teologii duchowości w skali europejskiej, czy nawet światowej, na których można byłoby się wzorować* (s. 14). *Leksykon* dostarcza również schematu wykładu, który pozwala właśnie w ten sposób wykorzystać zgromadzony materiał. Do każdego z haseł dołączono literaturę przedmiotu. Zastosowano także odsyłacze do haseł pokrewnych. *Leksykon* zawiera też wykaz autorów i haseł oraz skrótów.

Schemat wykładu teologii duchowości obejmuje następujące działy: I. Historia duchowości (europejska; polska; szkoły duchowości; hagiografia i biografistyka duchowa), II. Teologia duchowości systematyczna (metodologia teologii duchowości; antropologia du-

chowa; rzeczywistość ziemska; biblijno-patrystyczne podstawy duchowości; dogmatyczne podstawy duchowości; duchowość maryjna), III. Praktyczna teologia duchowości (rozwój duchowy; modlitwa, medytacja, kontemplacja; duchowość liturgiczno-sakramentalna; formy pobożności; dydaktyka życia duchowego), IV. Duchowość stanów życia w Kościele (duchowość życia konsekrowanego; duchowość kapłańska; duchowość misyjna; zrzeczenia chrześcijańskie), V. Psychologia życia wewnętrznego (psychologia postaw teotropicznych; parapsychologia życia wewnętrznego; satanizm; psychopatologia życia wewnętrznego), VI. Duchowość porównawcza (duchowość Kościołów wschodnich; duchowość Kościołów poreformacyjnych; duchowość judaistyczna i islamska; duchowość dalekowschodnia i innych religii; duchowość sekt).

Do tematów związanych z mariologią należy dział: „Duchowość Maryjna” („Anioł Pański”; *Ecclesia Mater – Mater Ecclesiae*; Godzinki; Królowa Apostołów; Mariofanie; Maryjna duchowość; Żywy Różaniec) oraz hasła: „Bogurodzica”; Częstochowska Matka Boża; Ewa; Fokolaryni; Kółka różańcowe; Legion Maryi; Maryjność kapłana; Podwórkowe Koła Różańcowe Dzieci; Pomocnicy Matki Kościoła; Radio Maryja; Różaniec; Ruch Szentsztacki; Rycerstwo Niepokalanej; Sodalicje Mariańskie; Szkaplerz.